

Waarom het verzet tegen CETA voor de PS een buitenkans is

Wat bezielt Paul Magnette?

Huilend kwam de Canadese minister van Handel zaterdag buiten bij Paul Magnette. Het is de Waalse minister-president en PS'er menens. Als er niet naar hem geluisterd wordt, houdt hij CETA, het handelsakkoord tussen de Europese Unie en Canada, eigenhandig tegen. Magnette is de held van links, en Elio Di Rupo kijkt op de achtergrond instemmend toe.

DOOR PETER CASTEELS, JEROEN DE PRETER EN HAN RENARD

Vrijdag veertien oktober. In Vlaanderen vragen we ons af of de regering-Michel nog in staat is een begrotingsakkoord te sluiten, terwijl over de taalgrens Paul Magnette een speech geeft die later door heel Europa – verbijsterd dan wel aangenaam verrast – zal worden bekeken. In het troosteloze decor van het Waalse parlement onderbouwt Magnette, sinds 2014 minister-president van de gewestregering, de resolutie waarin de Waalse meerderheid afrekenet met CETA, het handelsakkoord tussen de Europese Unie en Canada. Meteen na zijn speech moet Magnette naar het Franse Élysée, alwaar president François Hollande zijn collega-socialist diets probeert te maken dat verzet tegen het akkoord geen enkele zin heeft.

Maar de ondertekening, die normaal op donderdag 27 oktober zou plaatsvinden, gaat niet door. Maandag moest premier Charles Michel Europa meedelen dat hij het CETA-akkoord voor België niet kan ondertekenen. Wie dat twee weken geleden had voorspeld, was vierkant uitgelachen. De onderhandelingen over CETA werden al twee jaar geleden afgesloten. Europees Commissievoorzitter Jean-Claude Juncker noemde CETA vorige week nog 'het beste verdrag dat Europa ooit onderhandeld heeft'. Hij was er zo enthousiast over dat hij tegen de voorschriften in de nationale (en in België ook regionale) parlementen liet meestemmen over de uiteindelijke tekst. Het was nooit de bedoeling dat die geste ertoe zou leiden dat een piepkleine regio een akkoord tussen 500 miljoen Europeanen en 35 miljoen Canadezen kon tegenhouden. Juncker wilde er alleen mee tegemoetkomen aan de kritiek die er wel degelijk was.

CETA kwam onder vuur te liggen nadat veel middenveldorganisaties en ngo's zich tegen TTIP hadden gekeerd. Over dat vrijhandelsverdrag tussen de EU en de Verenigde Staten deden en doen de wildste geruchten de ronde, terwijl er eigenlijk nog geen definitieve teksten zijn. Van CETA zijn die er dus wel, en ze sterkten de critici in hun overtuiging dat politici dansen naar het pijpen van multinationals. De globalisering, die naast winnaars ook verliezers blijkt te hebben, krijgt het al langer dan vandaag te verduren. De nieuwe verzetsleider, Paul Magnette, kreeg al felicitaties van de Canadese activiste Naomi Klein, maar het is niet verwonderlijk dat uitgerekend in deze regio het protest tegen CETA een politieke vertaling krijgt. 'Wallonië, ooit het hart van de Belgische staalindustrie en koolmijnen, is zo'n plaats waar een donkere en negatieve visie op globalisering kan floreren. Fabrieken worden er gesloten, en de werkloosheid is hoog', schreef *The Economist* vorige week in zijn commentaar.

Magnette versus Europa

De kritiek op de globalisering gaat hand in hand met de groeiende kritiek op Europa. Paul Magnette zei vorige week niet voor niets dat hij beter kon onderhandelen met Canada dan met de Europese spelers. Ter linkerzijde heeft het Europese project een aardige knauw gekregen sinds

de eurocrisis. De arrogante houding van de Trojka in Griekenland is niet vergeten. De manier waarop CETA wordt doorgedrukt, lijkt daaraan te herinneren. 'Dom' en 'belachelijk' noemde Karel De Gucht het verzet van Magnette al. De Gucht werd zelf als oud-eurocommissaris van Handel bekritiseerd om zijn stugge houding tegenover iedereen die commentaar had op de onderhandelingen over TTIP en CETA. Het democratische deficit in de EU is misschien niet groter maar wel frappanter dan ooit.

Daar spreekt Paul Magnette overigens al veel langer over mee. Voor hij in 2007 door Elio Di Rupo werd verleid tot een overstap naar de politiek, had hij een succesvolle academische carrière als politicoloog. De Europese politiek en haar gebrekkige legitimiteit speelde daarin een belangrijke rol. Op zijn 26e schreef hij al mee aan het boek *Repenser L'Europe*, en later zou hij met een collega *Het nieuwe Europese model: tussen integratie en desintegratie* publiceren, waarvoor hij zelfs bekroond werd.

Ook in de politiek deed hij van zich spreken met zijn verzet tegen een al te dominant Europa. Herinner u – begin 2012 – zijn uithaal naar eurocommissaris voor Economische en Monetaire Zaken Olli Rehn. In een gesprek met *De Morgen* stelde Magnette zich toen als een van de weinige ministers in de regering vragen bij de Europese begrotingsdiscipline. 'Wie kent Olli Rehn? Wie heeft ooit het gezicht van Olli Rehn gezien? Wie weet waar hij vandaan komt en wat hij heeft gedaan? Niemand. Terwijl hij wel zegt hoe wij onze economische politiek moeten voeren. Europa heeft geen democratische legitimiteit om dat te doen.' Die opmerking viel niet goed bij CD&V en Open VLD, waarmee Magnette destijds in de regering zat. 'Ik denk dat ik de Europese teksten beter ken dan mijn collega's', antwoordde hij daarop met zijn typische flair die tegenstanders voor arrogantie houden.

Arbitragehoven

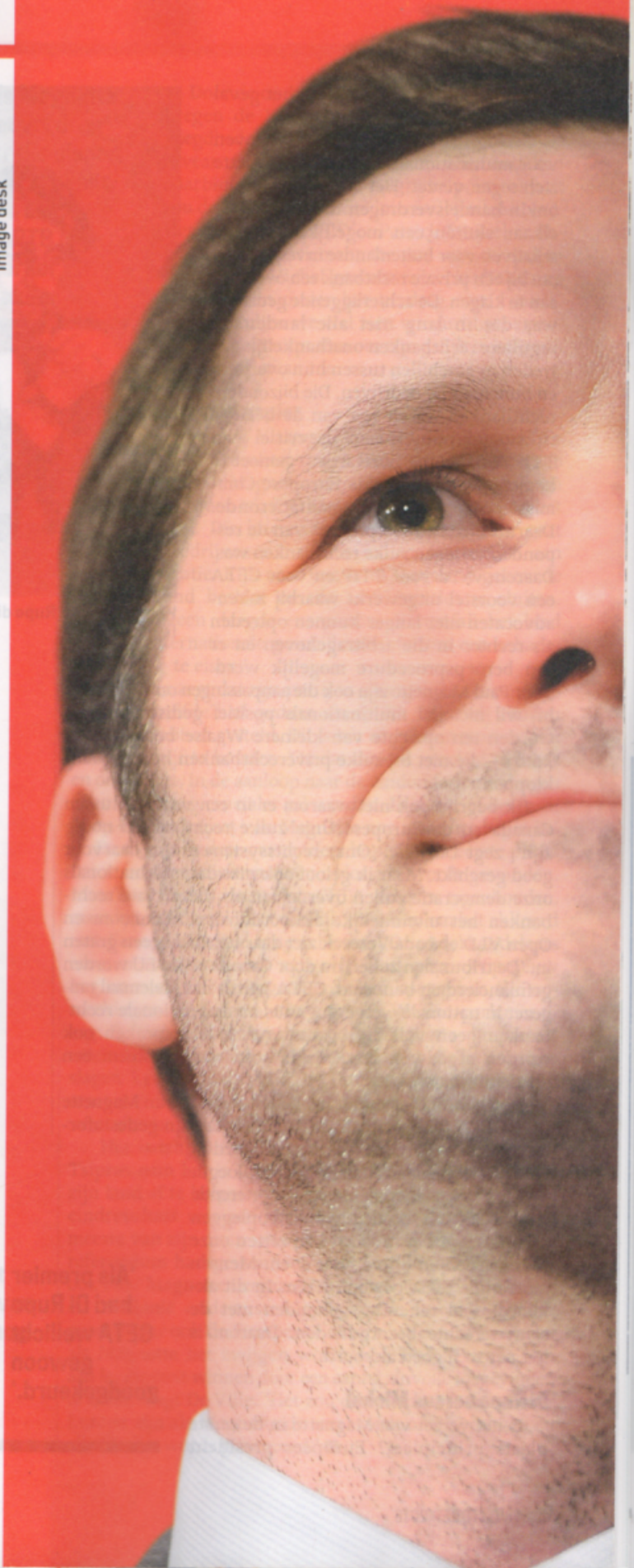
Vandaag kan Europa niet anders dan luisteren naar Paul Magnette. Juncker heeft hem het recht gegeven om dwars te liggen en aanpassingen te eisen. Niemand heeft veel zin om het akkoord open te breken, maar na kritiek van Duitsland en Oostenrijk werd er eerder al een zogeheten interpretatieve verklaring toegevoegd aan de tekst. Die is bedoeld om het akkoord te verduidelijken, en kan in het beste geval bezorgdheden van critici wegnemen. Ook al vindt Magnette de aanpassingen voorlopig onvoldoende, toch liet hij al enkele opmerkingen opnemen in de interpretatieve verklaring.

'Het is alleen maar de vraag of dat substantiële aanpassingen zijn', stelt Ferdi De Ville, politicoloog aan de UGent. 'In CETA werd met geen woord over hormonen gerept. Magnette heeft er nu voor gezorgd dat in de verklaring duidelijk staat dat het Europese verbod op hormonen voor rundvles gerespecteerd blijft. ▶

'Ik denk dat ik de Europese teksten beter ken dan mijn collega's.'

Paul Magnette

Image desk

► Maar ik denk dat dat sowieso het geval zou zijn geweest.'

Belangrijker zijn de arbitragehoven voor multinationals waar Paul Magnette zich tegen verzet. Het was de gewoonte om in handelsverdragen die landen met elkaar sluiten een mogelijkheid in te schrijven voor buitenlandse investeerders om bij een private rechtbank een overheid aan te klagen. De achterliggende gedachte was dat in lang niet alle landen de reguliere rechtbanken onafhankelijk optreden in geschillen tussen hun overheid en buitenlandse bedrijven. Die bijzondere rechtbanken waren een van de belangrijkste mikpunten van de critici van TTIP. Om aan de bezwaren tegemoet te komen, organiseerde de Europese Commissie een publieke consultatieronde. Daaruit bleek dat 93 procent van de respondenten tegen zulke rechtbanken was. Daarom werd voor TTIP en voor CETA een voorstel uitgewerkt waarbij zakenadvocaten niet langer kunnen optreden als rechter in die arbitragehoven én er een beroepsprocedure mogelijk werd.

Voor Paul Magnette zijn ook die aanpassingen onvoldoende: hij wil niet dat multinationals positief gediscrimineerd worden ten opzichte van kleinere Waalse bedrijven en kmo's – die niet bij zulke privérechtbanken kunnen aankloppen.

'Ik begrijp ook niet waarom er in een verdrag tussen Canada en de Europese Unie zulke rechtbanken nodig zijn', zegt De Ville. 'Onze rechtssystemen zijn daarvoor goed geschikt. Maar ik geloof ook niet dat multinationals onze democratie zullen overnemen als die private rechtbanken het uiteindelijke akkoord halen.' Econoom en Open VLD'er Lode Vereeck ziet daar helemaal geen graten in. 'De tribunalen zullen nu door Canada en de EU worden gefinancierd en benoemd. CETA wordt niet helemaal omgezet in nationale wetgeving, dus bieden nationale rechtbanken geen volledige garantie dat de afspraken ook worden afdgedwongen. Dan is zo'n rechtssysteem een goede uitkomst.'

De Open VLD'er noemt het hele standpunt van Magnette over CETA 'onbegrijpelijk'. 'Veel Walen zijn gedesinformeerd', zegt Vereeck, die het akkoord al twee keer helemaal heeft doorgeploegd. 'In CETA staat letterlijk dat het importerende land milieu- en sociale regels kan opleggen aan alles wat het invoert. Wij zetten onze standaarden en blijven dat doen. Mensen moeten de tekst gewoon lezen. In dit akkoord is al rekening gehouden met de soms terechte bezorgdheden. Daarom is het net zo'n goed akkoord.'

Di Rupo versus Michel

Is het verzet van Magnette in de eerste plaats principieel? Europees president

Het was Elio Di Rupo die Magnette en de kameraden aanmaande om vol voor het verzet te gaan.

'Als premier had Di Rupo CETA wellicht gewoon goedgekeurd.'

Dave Sinardet

Donald Tusk liet zich vorige week ontvallen dat hier een intern Belgisch politiek spel werd gespeeld. Magnette zou zeker niet de eerste politicus zijn die louter om electorale redenen een vrijhandelsverdrag blokkeert. Hillary Clinton zei als minister van Buitenlandse Zaken in 2012 dat het Trans-Pacific Partnership (TPP), een verdrag dat de Amerikanen met een heel aantal Aziatische landen onderhandelt, de 'gouden standaard' onder de vrijhandelsakkoorden zou worden. Als presidentskandidaat zag ze zich na de kritiek van Bernie Sanders genoodzaakt om het akkoord af te schieten.

De electorale berekening die Paul Magnette kan hebben gemaakt, is doorzichtig. Sinds de extreemlinkse PTB in Wallonië in sommige peilingen 16 procent van de stemmen haalt, wordt alles wat de PS doet gezien als een manier om stemmen terug te winnen van het linksere broertje. 'Zijn verzet is misschien niet zozeer bedoeld om Wallonië op de internationale kaart te zetten, als wel om de PS weer op de Waalse kaart te zetten. De partij wil bewijzen dat ze wel degelijk in staat is om in een regering belangrijke dingen te doen', aldus politicoloog Dave Sinardet.

Het helpt ook Paul Magnette goed vooruit. De media-genieke manier waarop hij het de voorbije dagen aanpakte, bracht hem in het middelpunt van de aandacht. Vergelijkingen met David tegen Goliath liggen voor de hand. Magnette doet ook denken aan Alexis Tsipras van Syriza: die nam het vorig jaar ook in zijn eentje op tegen de Europese instellingen en hun begrotingsdiscipline. 'Magnette kan zo'n boost gebruiken. Hij is zelfs in de Waalse peilingen minder populair dan de N-VA'er Jan Jambon. Niemand wist goed waar hij mee bezig was, en of hij wel een plan had met de Waalse regering', zegt Dave Sinardet daarover. 'Zijn protest tegen CETA zet ook Magnette weer op de Waalse kaart.'

Een diepgaande ideologische heroriëntering van de PS of Paul Magnette moeten we achter het protest tegen CETA niet zoeken. Pascal Delwit, die als professor aan de ULB nog een kantoor deelde met Magnette, vindt dat er niet altijd een staat te maken valt op de standpunten die hij inneemt. 'Nu eens staat hij rechts van de PS', zegt Delwit. 'Denk maar aan de open brief tegen Labourleider Jeremy Corbyn die hij publiceerde. Dan weer behoort hij tot de linkervleugel, zoals nu met zijn verzet tegen CETA. Paul Magnette is wendbaar en soepel en houdt niet vast aan één formule of idee.'

Een eenmansstrijd van Paul Magnette is het verzet natuurlijk niet. Tot voor kort stond niet de PS'er maar vooral Ecolo op de barricade. Pas vorige maand leek bij de socialisten het besef te groeien hoeveel politiek potentieel dit dossier wel heeft. De debatten die in het Waalse parlement over CETA werden gevoerd, liepen nochtans al een jaar. Het standpunt van de PS is dan ook een zware gok voor de partij: als Magnette het verdrag straks alsnog ondertekent, kan dat manoeuvre de PTB nog sterker maken. Op steun van zusterpartijen in het buitenland hoeft de PS ook niet te rekenen. Uiteindelijk was het Elio Di Rupo die na intense debatten binnen de partij de bezwaren van tafel veegde en de kameraden aanmaande om vol voor het verzet te gaan. De Waalse verontwaardiging over de sluiting van de Caterpillar-vestiging in Gosselies en het alom groeiende verzet tegen de uitwassen van de globalisering, doen ook de rest van de partij beseffen dat het nu of nooit is.

Ook Delwit ziet dat deze politieke actie veel breder is georganiseerd. 'De echte kingmakers van dit verzet zijn Elio Di Rupo en Benoît Lutgen. Het is op de Keizerslaan en in de Tweekerkenstraat dat dit njet vorm heeft gekregen', vertelt hij. Inderdaad, naast de PS, de PTB en Ecolo is in Wallonië zelfs het cdH tegen het akkoord gekant dat in Vlaanderen niet de minste politieke rimpeling veroorzaakte. 'Dat met cdH zelfs een christendemocratische partij tegenstemt, is eigenlijk nog curieuzer dan het verzet van Magnette', zegt Sinardet. 'Maar die partij heeft zo weinig kiezers dat ze niet anders kan dan het verzet van de boeren – haar traditionele achterban – te steunen.'

Alle Waalse coalitiepartners delen overigens een andere beweegreden. Pascal Delwit: 'Premier Charles Michel wordt door veel Franstalige kopstukken zoals Di Rupo en Lutgen hartsgrondig gehaat. Di Rupo heeft nu een prachtige kans om Michel te verzwakken in de machtsstrijd die nog altijd tussen de twee heren speelt.' Voor het eerst wordt België in het Franstalige landsgedeelte bestuurd door asymmetrische regeringen. De Waalse regering van PS, cdH en Ecolo kan beslissingen nemen die de federale regering, waar enkel de MR in zit, moet gaan uitleggen in Europa. 'Laten we wel wezen: in de federale regering had de PS hier geen punt van gemaakt', zegt Sinardet. 'Zeker als Elio Di Rupo nog steeds premier was geweest en hij het zelf had mogen gaan uitleggen aan de Europese politici, had de PS CETA allicht gewoon goedgekeurd. Nu zag Di Rupo zijn kans om bij Magnette op zo'n blokkering aan te dringen.'

Als Magnette het verdrag straks alsnog ondertekent, kan dat de PTB nog sterker maken.

Door de opeenvolgende staats hervormingen kregen de Belgische regio's verregaande bevoegdheden om op het Europese en internationale niveau mee te onderhandelen. Niemand had daarbij gedacht dat een Belgische politicus ooit zou dwarsliggen over een internationaal akkoord. Het bracht Open VLD'er Patrick Dewael er onlangs in het parlement toe om voor te stellen dat Charles Michel gewoon zijn handtekening zou plaatsen onder het verdrag met Canada. 'En dan zullen we wel zien wie juridische procedures gaat uitputten om zijn gelijk te krijgen', voegde hij eraan toe.

Wit blad papier

Van de Vlaamse kameraad, SP.A-voorzitter John Crombez, krijgt Paul Magnette de volle steun. 'Magnette weet héél goed wat hij aan het doen is', zegt Crombez. 'Er staat veel op het spel. Die internationale handelsarbitrage gaat echt over bedrijven die macht willen onttrekken aan onze democratie. Kijk naar wat er in Duitsland gebeurde toen het land besloot om de kerncentrales te sluiten. Vrijwel meteen daagde energiereus Vattenfall het land voor de internationale geschillenrechter om een schade-loosstelling te eisen.'

Crombez zegt dat zijn partij in soortgelijke omstandigheden hetzelfde had gedaan als de PS. 'Ook wij zouden ons veto hebben gesteld. Dit is hét uitgelezen moment om het been stijf te houden. Omdat dit een cruciaal debat is en omdat het, in de aanloop naar de eindonderhandelingen over TTIP, nog crucialer zal worden. Ik denk, of beter, ik hoop dat het verzet van Magnette nog maar het begin is.'

De meeste andere omstanders hopen in de eerste plaats dat voor deze crisis snel een oplossing wordt gevonden. Maar hoe? Paul Magnette kan CETA wel even tegenhouden, maar het wordt wel aartsmoelijk voor hem om het akkoord met Canada helemaal af te schieten. 'De onderhandelaars moeten ongeveer met een wit blad papier opnieuw beginnen als ze echt tegemoet willen komen aan alle opmerkingen in de resolutie van het Waalse parlement', zegt De Ville. 'Maar ik vermoed dat Magnette zijn protest uiteindelijk zal staken als hij nog een of twee belangrijke slagen kan binnenhalen. Die interpretatieve verklaring moet juridisch waterdicht worden, en er moet nog iets veranderen aan die arbitragehoven.'

Het is lang niet zeker of hem dat zal lukken. Alexis Tsipras nam het in 2015 op tegen de Europese Unie om zijn land af te helpen van de opgelegde besparingen. Het eindresultaat was een vernedering voor Tsipras, die de meeste van zijn eisen waarmee hij de verkiezingen en een referendum had gewonnen, moest inslikken. Zo kan het ook Paul Magnette vergaan. De reputatieschade die België en Wallonië ondertussen opliepen, is nu al bijzonder groot. Maar ook de Europese Unie zou weer fans verliezen als Magnette het zwijgen wordt opgelegd. 'Europa kan aan legitimiteit winnen door een aantal zinvolle toegevingen te doen', zegt De Ville. 'Het zou echt slechte reclame voor Europa zijn als Magnette de arm wordt omgewrongen en alle kritiek wordt genegeerd.'

'ik hoop dat het verzet van Magnette nog maar het begin is.'

John Crombez